

ANKETA

Humanitní vědy jsou podfinancované

Ve stávajícím systému financování vědy by mohlo pomoci otevření většího prostoru pro podporu projektů z oblasti humanitních věd v různých soutěžích a programech. V situaci, kdy jsou problémy současné společnosti jen obtížně uchopitelné bez expertizy a poznatků humanitních a společenských věd, by tato otázka jistě měla být diskutována a mělo by být hledáno její řešení. **Nejen o aktuální činnosti Filosofického ústavu AV ČR hovoříme s jeho ředitelem Ondřejem Ševečkem.**

PhDr. ONDŘEJ ŠEVEČEK, Ph.D., ředitel ústavu

Vystudoval Filozofickou fakultu Ostravské univerzity, kde absolvoval rovněž doktorské studium.

Od roku 2013 působí jako ředitel Filosofického ústavu AV ČR. Zároveň je vědeckým pracovníkem oddělení pro studium moderní české filozofie.

Zabývá se moderními hospodářskými a sociálními dějinami – především otázkami, které jsou spjaté se studiem nadnárodních korporací, dějinami průmyslového urbanismu a ekonomického a sociálního myšlení.

Na které projekty z poslední doby jste hrdý?

Obecně jsem rád, že se nám daří dokončovat kvalitní publikační projekty s mezinárodním dopadem, jichž si všimají nejen domácí a zahraniční badatelé, ale i zainteresovaná veřejnost. Jako jeden z příkladů uvedu výsledky ojedinělého výzkumu Jana Bažanta z Kabinetu pro klasická studia [Filosofického ústavu AV ČR](#) na pomezí klasických studií, klasické archeologie a dějin umění. Zaměřuje se na dějiny a výklad ikonografického zobrazení jednoho z neznámějších antických mýtů o Perseovi a Meduse v časovém rozpětí od 2. tisíciletí př. n. l. až do současnosti – a to z celé Evropy, ale i Předního Východu či Severní Ameriky. Výsledkem projektu je pětisetstránková monografie [Perseus a Medusa. Zobrazení mýtu od počátku do dneška](#) (2017), která získala nejen hlavní cenu za odbornou knihu v Cenách Nakladatelství Academia, ale Jan Bažant byl s přihlédnutím k jejímu vydání vyznamenán i Cenou předsedkyně AV ČR za propagaci a popularizaci výzkumu a vývoje. O anglickou verzi, která se nyní připravuje, projevil zájem prestižní nakladatelství Cambridge University Press. Podobným způsobem se v následujících letech chystá Jan Bažant zpracovat i mýty o Afrodité a Erótovi; o publikaci, která v tuto chvíli ještě není dokončena, již předem projevil zájem neméně prestižní holandské nakladatelství Brill.

Pokud bych měl uvést další projekt, nemohu nezmínit [Centrum formální epistemologie](#). Ve Filosofickém ústavu AV ČR se ho podařilo etablovat díky udělení prestižní Akademické prémie (2016) Ladislavu Kvaszovi, který patří mezi významné odborníky v oblasti filozofie vědy, a to především teorie změn vědeckých paradigmat. Formuloval vlastní teorii změn jazyka vědy, jíž se dostalo mezinárodního uznání v podobě ocenění Fernando Gil International Prize for the Philosophy of Science. Právě díky tomuto projektu se podařilo v Praze ustavit perspektivní mezinárodní tým, který v krátkém čase dokázal ústav výrazněji profilovat i ve světovém kontextu a dosáhl již velmi podnětných výsledků.

Jak se vám daří propojovat různé vědní oblasti?

Snaha o propojování různých vědních oborů a jejich poznatků je od počátků součástí filozofie a v tomto smyslu i její tradiční doménou. I v koncepci Filosofického ústavu AV ČR má tedy své pevné místo. Připomenu například ustavení [Centra pro teoretická studia](#) jako společného pracoviště Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy (1993), jehož akademická část funguje právě v rámci Filosofického ústavu AV ČR a také v jeho prostorách. Unikátní pracoviště vytváří platformu pro setkávání a interakci odborníků z různých disciplín a stimuluje interdisciplinární přístup k výzkumu spočívající v hledání nových forem interakce mezi zavedenými disciplínami. Aktuálně se zde realizují mj. transdisciplinární výzkumy antropocénu, propojující metody a přístupy různých disciplín, jako jsou paleoekologie, makroekologie, antropologie, ekonomie, sociologie atd.

Z nejnovějších iniciativ zmíním alespoň založení [Centra Karla Čapka](#) pro studium hodnot ve vědě a technologii (2018), jež je společnou výzkumnou platformou tří pracovišť Akademie věd ČR (Filosofického ústavu, [Ústavu informatiky](#) a [Ústav státu a práva](#)) a Přírodovědecké fakulty UK. Platforma se zaměřuje na etické a právní problémy spojené s rozvojem moderní vědy a techniky zvláště v oblasti biomedicíny, umělé inteligence a robotiky. Kromě odborného výzkumu a mezinárodní spolupráce si klade za cíl také hle-

dání prakticky použitelných řešení etických dilemat ve zmíněných třech oblastech.

V současnosti také připravujeme smlouvu s Lékařskou fakultou Masarykovy univerzity v Brně, v jejímž rámci bychom měli spolupracovat na doktorském studijním programu bioetika. Myslím tedy, že naše činnost je v této oblasti poměrně rozsáhlá, současně ale nabízí ještě další příležitosti. Hodně si v dalších letech slibujeme zejména od rozvoje etiky a jejích aplikovaných podob, což je i oblast s velkou společenskou relevancí.

Co může vedení Akademie věd ČR udělat, abyste se cítili spokojenější?

Domnívám se, že pocit spokojenosti nutně souvisí nejen se situací v Akademii věd ČR, ale i s celkovou situací v oblasti vědy a výzkumu v České republice. Vítám zejména pozitivní posuny v hodnocení vědy a odklon od tzv. kafemlejnků. Jde o základní koncepční posun pro celou českou vědu, jež může vést k dalším pozitivním změnám a zásadně se promítnout do vědeckého provozu i kvality jeho řízení. Jsem rád, že Akademie věd ČR šla v této věci výzkumným organizacím a vysokým školám příkladem a zformovala alternativní způsob hodnocení založený na mezinárodních standardech a dobré praxi, jenž se stal inspirací i pro nově připravovaný systém vládního hodnocení.

Z klíčových problémů v segmentu vědy a výzkumu zmíním dva, jež spolu souvisejí. Jde o problém velmi nízké úrovně institucionálního financování a nárůst byrokracie. Je zřejmé, že klíčem k odstranění podstatné části byrokracie by bylo právě zvýšení úrovně institucionálního financování. Ve svém důsledku by to umožnilo výrazně zjednodušit provoz výzkumných organizací a vedlo by to i k mnohem efektivnějšímu vyžití možností, jež pro rozvoj špičkové vědy nabízí neuniverzitní výzkum.

V oblasti humanitních věd bych přidal problém výrazného podfinancování, které je dáno nedostatkem účelových prostředků dostupných v různých soutěžích pro tyto obory a v podstatě zanedbatelnými možnostmi komercializace výsledků. Jde o problém, který cítíme palčivě. Dostáváme se do situace, kdy ztrácíme konkurenceschopnost (nejen ve srovnání se zahraničím, ale v oblasti mezd i ve srovnání s jinými obory v domácím kontextu), kvalitní badatelé odcházejí do zahraničí za lepšími podmínkami a současně nejsme schopni za ně získat náhradu v podobě kvalitních vědců ze zahraničí. Ve stávajícím systému financování vědy by zřejmě mohlo pomoci otevření většího prostoru pro podporu projektů z oblasti humanitních věd v soutěžích a programech. V situaci, kdy jsou rostoucí problémy současně společností jen obtížně uchopitelné bez expertízy a poznatků humanitních a společenských věd, by tato otázka jistě měla být diskutována a mělo by být hledáno její řešení. □